

1 Finansplan

1.1 Politiska utgångspunkter och sammanfattning

En utmanande tid ligger framför oss

Sverige befinner sig i en utmanande ekonomisk miljö. Hög inflation och stigande räntor pressar hushåll och företag. Svensk ekonomi bedöms vara i en lågkonjunktur 2023. Samtidigt är arbetslösheten i Sverige hög i jämförelse med andra europeiska länder. Det gäller särskilt för utrikes födda som under lång tid stått utanför arbetsmarknaden. Prognosen för svensk ekonomi är dyster, och det finns betydande risker för att utvecklingen blir sämre. Det är därför viktigt att den svenska finanspolitiken är väl avvägd både i förhållande till behovet av att få ner den höga inflationen och för att kunna hantera nedgången i ekonomin.

Det finanspolitiska ramverket ska värnas för att säkra stabilitet och förutsebarhet kring den ekonomiska politiken. Under alltför många år har överskottsmålets nivå inte uppnåtts. Det är därför särskilt viktigt att budgeten är anpassad för att uppnå överskottsmålet. Även den höga inflationen talar för en återhållsam finanspolitik. Det är viktigt att finanspolitiken inte motverkar penningpolitiken i ett läge där hög inflation kan bita sig fast. Hög skuldsättning gör hushåll och företag känsliga för höjda räntor. Om den höga inflationen biter sig fast är det sannolikt att det medför att räntorna blir än högre under en längre tid. Det riskerar att fördjupa lågkonjunkturen.

Med hänsyn till det ekonomiska läget och den höga inflationen föreslår regeringen en svagt åtstramande inriktning på budgeten.

Genom att följa det finanspolitiska ramverket säkerställs att det finns handlingsutrymme vid ett försämrat ekonomiskt läge. Regeringen prövar samtliga reformförslag mot det ekonomiska utrymmet och det finanspolitiska ramverket. Ordning och reda i de offentliga finanserna är en prioriterad uppgift.

Samtidigt behöver den finansiella stabiliteten värnas.

Åtgärder för att stötta hushåll, företag och välfärden

Även inom ramen för en finanspolitik som anpassas till överskottsmålets nivå finns utrymme för att stötta de svenska hushållen och företagen som pressas av höga energipriser. De höga energipriserna beror såväl på utbudsstörningar i den globala ekonomin, vilket driver upp priserna på global nivå, som på inhemskt skapade problem som har lett till ökade energipriser i Sverige. Nedlagd kärnkraft i kombination med underutbyggd överföringskapacitet mellan norra och södra Sverige har drivit upp de svenska elpriserna och ökat södra Sveriges känslighet för de europeiska prisnivåerna. Skatter och andra inhemskt regleringar, som nivån på reduktionsplikten, har drivit upp de svenska transportkostnaderna, relativt andra EU-länder.

Staten varken kan eller bör kompensera för samtliga av de prisökningar som nu sker. Ekonomiskt utsatta grupper bör dock särskilt beaktas. Regeringen avser att reformera de skatter eller övriga regleringar som bidragit till att driva upp de svenska kostnadsnivåerna, inte minst vad gäller transportkostnaderna. Samtidigt ska regeringen främja elektrifiering och användandet av fossilfria bränslen. Andra styrmedel för att minska utsläppen från transportsektorn ska utredas. Regeringen avser också att säkerställa ett tillfälligt högkostnadsskydd, där s.k. flaskhalsintäkter som betalats av Sveriges elkonsumenter återförs till elkonsumenterna.

För att undvika att de höga priserna leder till neddragningar i kommunala verksamheter inom framför allt vård, skola och omsorg samt slår mot sysselsättningen i välfärden föreslår regeringen ökade medel till kommunerna och regionerna. Genom att stärka de generella statsbidragen till kommuner och regioner ges bättre förutsättningar att hantera effekterna av hög inflation och svagare konjunktur.

Stärk förutsättningarna för jobb och tillväxt

Den ekonomiska politiken behöver återigen fokusera på strukturellt riktiga reformer som ger långsiktigt högre sysselsättning och produktivitet. Arbetslinjen behöver återupprättas. Sverige har en jämförelsevis hög arbetslöshet och det är troligt att den kommer att stiga till följd av en lägre efterfrågan i svensk ekonomi. En mer bestående inflation skulle medföra en mer åtstramande penningpolitik, vilket i sin tur riskerar att leda till en än svagare konjunkturutveckling och ytterligare ökad arbetslöshet.

För att motverka en högre arbetslöshet avser regeringen att föreslå reformer inom åtminstone tre områden under de kommande åren. För det första behöver det bli mer lönsamt att arbeta och utbilda sig. Under mandatperioden ska skatten för framför allt låg- och medelinkomsttagare sänkas för att öka incitamenten att arbeta och därmed öka antalet arbetade timmar i ekonomin. För det andra bör en stor bidragsreform genomföras som syftar till att förbättra chanserna för människor att komma in i eget arbete och därmed pressa tillbaka utanförskap. Ett bidragstak ska införas, tydliga och anpassade aktivitetskrav ska ställas på alla som har försörjningsstöd och möjligheten till samhällsnyttiga insatser ska utredas. För det tredje behöver möjligheterna till omställning stärkas. Det omställningsstudiestöd som nu införts är centralt i det arbetet. Dessutom föreslår regeringen i denna proposition att vuxenutbildningen stärks för att motverka arbetslöshet. Att ge fler möjlighet till jobb är en grundläggande rättvisefråga och avgörande för att bryta utanförskap, öka tryggheten och stärka välfärden.

För att fler ska komma i arbete behöver även fler företag starta och växa i Sverige. Regeringen vill lägga en grund för högre tillväxt genom att tydligt förbättra förutsättningarna för konkurrens, investeringar, innovation, forskning och entreprenörskap. I denna proposition tas ett första steg genom att främja investeringar i forskning och utveckling. Regeringen kommer även att tillsätta en produktivitetskommission som ska analysera de största hindren för ökad produktivitet i den svenska ekonomin samt lämna förslag på hur produktiviteten kan förbättras. Ett arbete inleds för att systematiskt minska företagets kostnader för administration.

Flera krävande uppgifter ligger framför oss

Utöver att hantera det utmanande ekonomiska läget står Sverige inför flera krävande uppgifter.

Trygghet har blivit vår tids stora frihetsfråga. Den organiserade brottsligheten är systemhotande och skadar förtroendet och den tillit som det svenska samhället vilar på. Regeringen inleder nu den största offensiven i svensk historia mot organiserad brottslighet. Att skärpa enskilda straff är nödvändigt, men inte tillräckligt. Regeringen avser genomföra en fullständig översyn av strafflagstiftningen. Att öka tryggheten för enskilda och samhällets motståndskraft mot den organiserade brottsligheten kommer att ställa högre krav på resultat från de brottsbekämpande myndigheterna. Polismyndigheten ska växa med målet att polistätheten åtminstone ska motsvara genomsnittet i EU. Hela det svenska rättsväsendet behöver stärkas och komma närmare medborgarna. Lika viktigt är det förebyggande arbetet, för att ge alla barn en ärlig chans och för att upptäcka risksignaler tidigt.

Den militära försvarsförmågan ska stärkas. Det svenska försvaret, inklusive det civila försvaret, ska ges bättre förutsättningar att försvara vårt land, hävda Sveriges territoriella integritet och värna nationens intressen samt bidra till säkerhet och stabilitet i närområdet i linje med den solidariska säkerhetspolitiken. Sverige ska bli medlem i Nato och uppfylla sina förpliktelser vad gäller försvarsutgifternas storlek. Ingen fråga är lika central för Europas säkerhet som att Ukraina klarar att försvara sig mot Rysslands invasion. Därför bör Sverige ge mesta möjliga stöd till det krigsdrabbade Ukraina – politiskt, ekonomiskt och säkerhetsmässigt – inklusive överföring av mer kvalificerade vapensystem.

Invandringen till Sverige har varit ohållbar, och ett paradigmskifte sker nu i svensk migrationspolitik. Asylrätten kommer att upprätthållas genom de bindande internationella regler som Sverige åtagit sig att följa. Utgångspunkten ska vara att skydd för den som flyr en konflikt eller kris ska erbjudas tillfälligt och för den som flyr Sveriges närområde. Sveriges lagstiftning för asylmottagande ska anpassas för att inte vara mer generös än vad som är en skyldighet för en medlemsstat enligt EU-rätten.

Vårdköerna ska kortas, kvaliteten höjas, valfriheten inom vården värnas och tillgängligheten till hälso- och sjukvården öka. Regeringen prioriterar nya riktade satsningar på bl.a. utökad vårdkapacitet, kvinnors och äldres hälsa samt att öka det statliga ansvaret genom bl.a. en nationell vårdförmedling. Äldreomsorgen ska stärkas under mandatperioden. Regeringen slår även vakt om den mångfald av utförare inom hälso- och sjukvården som ökar valfriheten och stimulerar utvecklingen av nya arbetssätt och bättre tillgänglighet. Detta gynnar såväl patienter och brukare som personal.

Kunskapskolan ska återupprättas. Det behövs bättre möjligheter och mer tid för lärarna att fokusera på undervisningen och skolans kunskapsuppdrag. Lärare ska också ges bättre möjligheter och fler verktyg att agera mot ordningsstörningar i skolan. Insatser görs bl.a. för att öka antalet speciallärare, förstärka lovskolan och förbättra tillgången till nya läromedel av hög kvalitet.

Sverige ska bedriva en effektiv och ambitiös energi-, klimat- och miljöpolitik. Regeringen verkar för att politiken på dessa områden ska vara långsiktigt hållbar och kostnadseffektiv. Politiken ska bygga på de reformer som mest effektivt tryggar en robust och fossilfri elförsörjning i hela landet. Medel avsätts för att möjliggöra storskalig koldioxidinfångning genom s.k. bio-CCS, vilket kommer att bidra till att minska nettoutsläppen av växthusgaser. Industrins förutsättningar att kunna utveckla och investera i ny teknik som reducerar dess utsläpp ska förbättras.

Villkoren för att bo, verka och leva i hela Sverige ska stärkas, och kostnaderna för resande ska minska. Utbyggnaden och underhållet av samhällsviktig infrastruktur, som etablering av bredband och underhåll av vägar, ska intensifieras. Konkurrenskraften för svensk livsmedelsproduktion ska förbättras med bibehållna högt ställda svenska djurhållningskrav.

Det osäkra ekonomiska läget gör att det finns en betydande risk för att den ekonomiska nedgången blir djupare än enligt prognosen i denna proposition. Det kan exempelvis handla om en förvärrad energikris som riskerar att påverka svensk ekonomi negativt och medföra en sämre utveckling på arbetsmarknaden eller att vikande skatteintäkter i kommunerna sätter välfärden under hård press. Sveriges starka ekonomisk-politiska institutioner är en tillgång i en orolig tid. Det finanspolitiska ramverket och en oberoende riksbank kommer – tillsammans med ansvarstagande parter på arbetsmarknaden – att vara viktiga för att Sverige ska kunna hantera de svåra ekonomiska tider som ligger framför oss. Givet osäkerheten och de stora risker som finns är regeringen beredd att, vid behov, vidta ytterligare åtgärder för att värna den svenska ekonomin och skydda hushåll och företag.

Den här propositionen bygger på en överenskommelse mellan Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna.

Tabell 1.1 Reformtabell

Miljarder kronor

	2023	2024	2025
<i>En starkare ekonomi med fler i arbete</i>			
Tillfälligt sänkt skatt på bensin och diesel	6,73	6,86	6,86
Tillfälligt tilläggsbidrag till barnfamiljer med bostadsbidrag	0,52		
Förstärkt jobbskatteavdrag för äldre	0,77	0,77	0,77
Förstärkt yrkesvux och fler praktikplatser	0,45		
Behåll dagens nivå på arbetslöshetsförsäkringen	5,82	6,35	6,64
Ett förstärkt reseavdrag	1,81	1,81	1,81
Tillskott för färdigställande av European Spallation Source	0,36	0,57	0,53
Förstärkt FoU-avdrag	0,10	0,20	0,20
<i>En ökad trygghet och rättvisa</i>			
Ökade medel till Polismyndigheten	0,90	1,21	1,17
Förstärkt rättsväsende	0,31	0,46	0,66
Tillskott Säkerhetspolisen	0,16	0,30	0,36
Förebyggande insatser	0,91	1,02	0,59
Förbättrade möjligheter att återta brottvinster	0,06	0,12	0,12
Ökade möjligheter för hemliga och preventiva tvångsmedel		0,27	0,27
Ökad kapacitet hos Kriminalvården			1,16
Skärpta regler för villkorlig frigivning			1,20
<i>En välfärd att lita på</i>			
Bättre läroböcker	0,69	0,56	0,56
Ökad tillgång till speciallärare, specialpedagogiska insatser och särskilda undervisningsgrupper	0,60	0,90	1,00
Jour- och akutskolor	0,05	0,10	0,10
Sociala team	0,08	0,25	0,25
Fler vårdplatser och en förstärkt vård	2,00	0,50	2,00
Förlossningsvård	0,20	1,50	1,50
Förlängning av undantag i sjukpenningen p.g.a. uppskjuten vård	0,21		
Stöd för att motverka ohälsa och ensamhet bland äldre	0,30	0,30	0,30
Fritidskort	0,05	0,73	0,79
Ökat statsbidrag till kommuner och regioner	6,00	6,00	6,00
<i>En starkare försvars- och utrikespolitik</i>			
Ett starkare försvar	4,26	8,77	9,09
Förstärkning Kustbevakningen	0,03	0,27	0,25
Civilt försvar	0,91	1,28	1,39
En effektivare biståndspolitik	-7,29	-9,51	-12,72
<i>En ny effektiv och ambitiös energi- och klimatpolitik</i>			
Förberedelser för ny kärnkraft	0,08	0,15	0,15
Avskaffad avfallsförbränningskatt	0,41	0,45	0,47
Slopad koldioxidskatt i kraftvärmeverk och värmeverk inom EU ETS	0,10	0,10	0,10

	2023	2024	2025
Höjd subventionsgrad för solceller	0,28	0,28	0,28
Stöd till energieffektivisering i småhus	0,38	0,40	0,40
Slopad skattenedsättning för datorhallar	-0,14	-0,28	-0,28
Internationella klimatinsatser	0,06	0,10	0,10
Industrikivet	0,60	0,60	0,60
Utbyggd laddinfrastruktur och laddel på arbetsplats	0,54	1,61	1,12
Avskaffad klimatbonus	2,99	-2,97	-2,97
Bättre havs- och vattenmiljö	0,25	0,25	0,25
Återställning av våtmarker	0,20	0,20	0,20
Sanering av förorenade områden	0,34	0,34	0,34
<i>Hela landet ska leva</i>			
Bredbandsutbyggnad	0,60	0,60	0,60
Ökat vägunderhåll	1,00		
Tillfälligt sänkt skatt på diesel inom jord-, skogs- och vattenbruk	0,38		
Stärkt vård på landsbygden	0,30	0,30	0,30
Investeringar i ny infrastruktur	1,00		
<i>En hållbar migrations- och integrationspolitik</i>			
Minskat antal kvotflyktingar	-0,39	-0,94	-1,28
Ökade medel till Migrationsverket och migrationsdomstolarna	0,57	0,35	0,14
<i>Bättre kontroll över statens utgifter</i>			
Förbättrad folkbokföring genom folkräkning	0,08	0,17	0,17
<i>Övriga reformer och oundvikligheter</i>			
	3,82	6,58	4,50
Effekt offentliga finanser	40,43	39,88	38,03

Källa: Egna beräkningar.

Tabell 1.2 Elstöd till elintensiva företag

Miljarder kronor

	2023
Riktat elstöd till elintensiva företag	2,40

Åtgärden finansieras av Affärsverket svenska kraftnäts flaskhalsintäkter som utgångspunkt, påverkar inte de offentliga finanserna.

Källa: Egna beräkningar.

1.2 Den ekonomiska utvecklingen

Tydlig avmattning i världsekonomin

Ett redan högt inflationstryck som har förstärkts av Rysslands invasion av Ukraina och den efterföljande energikrisen har inneburit kraftigt försämrade utsikter för världsekonomin. Den höga inflationen väntas tillsammans med stigande räntor och en svag utveckling av tillgångspriser påverka den ekonomiska situationen för hushåll och företag i många länder.

I euroområdet väntas tillväxten bli svag 2023. Det första halvåret 2022 växte BNP i euroområdet i relativt hög takt, främst som en följd av en fortsatt återhämtning inom tjänstesektorn när pandemirelaterade restriktioner avvecklades. Preliminära siffror tyder på att tillväxten saktade in under det tredje kvartalet 2022. Under resten av 2022 och 2023 bedöms den ekonomiska utvecklingen bli betydligt sämre. Stoppade gas-

leveranser från Ryssland väntas innebära fortsatt höga priser och risk för ransonering. Hög inflation, framför allt till följd av ökade energi- och livsmedelspriser, stigande räntor och en allmän osäkerhet bedöms påverka både hushåll och företag negativt.

Även i USA och Kina väntas tillväxten bli svag framöver. I USA föll BNP det första halvåret 2022, trots att hushållens konsumtion utvecklades starkt. En återhämtning skedde enligt preliminärt utfall under det tredje kvartalet, främst till följd av en stark utveckling av nettoexporten. En fortsatt hög inflation och en snabb åtstramning av penningpolitiken i USA väntas leda till att investeringar och konsumtion utvecklas svagt framöver. I Kina minskade BNP kraftigt under det andra kvartalet 2022, då spridning av sjukdomen covid-19 ledde till återinförda nedstängningar och restriktioner. BNP återhämtade sig dock under det tredje kvartalet då en återöppning skedde i flertalet städer samtidigt som exporten utvecklades starkt. Under resten av 2022 liksom under 2023 väntas Kinas tillväxt bli svag till följd av bl.a. ytterligare nedstängningar, en svag utveckling i fastighetssektorn och en lägre efterfrågan från omvärlden. Både finans- och penningpolitiken antas dock stimulera den kinesiska ekonomin. Sammantaget bedöms en svagare internationell utveckling innebära sämre tillväxtutsikter även för Sverige.

Sverige bedöms vara i en lågkonjunktur 2023

Svensk ekonomi bedöms vara i en lågkonjunktur 2023. BNP utvecklades relativt starkt under första halvåret 2022, men utvecklingen väntas försvagas framöver och tillväxten bedöms bli negativ 2023 (se tabell 1.3). Hög inflation, stigande räntekostnader och osäkerhet tynger hushållens konsumtion och företagens investeringar. Bostadspriserna har fallit tydligt sedan toppen i mars 2022 och väntas fortsatt att falla. Den lägre omvärldsefterfrågan, inte minst från Tyskland, väntas därtill hålla tillbaka svensk export. Även framåtblickande indikatorer talar för en svag utveckling framöver – inte minst konsumentförtroendet som är på mycket låga nivåer.

Svag utveckling på arbetsmarknaden väntas 2023

I takt med att aktiviteten i ekonomin minskar väntas arbetslösheten stiga. Sysselsättningsgraden och arbetskraftsdeltagandet har ökat under 2022, men arbetslösheten är fortsatt hög. Jämfört med andra länder i Europa har arbetslösheten i Sverige återhämtat sig långsammare efter pandemin, och arbetslösheten i Sverige är jämförelsevis hög. Arbetslösheten är särskilt hög bland utrikes födda, i synnerhet bland utomeuropeiskt födda.

Långtidsarbetslösheten ökade under pandemin, och ungefär hälften av de inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen har varit utan arbete i ett år eller mer. Särskilt bekymmersamt är att antalet personer som enligt Arbetsförmedlingen har varit utan arbete i två år eller mer fortfarande är betydligt högre nu än före pandemin. I takt med att efterfrågan i ekonomin bedöms bli svagare väntas även läget på arbetsmarknaden bli sämre. Svagare efterfrågan på arbetskraft och stigande arbetslöshet innebär att personer med en svag anknytning till arbetsmarknaden drabbas särskilt hårt.

Hög inflation 2022 och 2023

Inflationen, mätt med konsumentprisindex med fast ränta, har stigit till de högsta nivåerna sedan 1990-talet. Inflationen förväntas bli något lägre 2023 jämfört med 2022 men fortsatt över inflationsmålet på 2 procent. Den höga inflationen har flera orsaker. Under hösten 2021 steg inflationen till följd av högre energipriser. Snabbt stigande energipriser har gjort att även varu- och tjänstepriserna ökat i en hög takt under 2022. Därutöver har varupriserna påverkats av globala produktions- och distributionsstörningar. Livsmedelspriserna har stigit snabbt som en följd av ökade kostnader på

insatsvaror som el och drivmedel samt distributionsstörningar kopplade till kriget i Ukraina. Den höga efterfrågan på tjänster som uppstod efter att flera av pandemi-restriktionerna upphörde har troligen bidragit till att tjänstepriserna ökat under året. Varupriserna väntas fortsatt ha en hög utvecklingstakt under resterande delen av 2022, till stor del på grund av högre energipriser, fortsatta störningar på de globala varumarknaderna och en svagare krona. Även tjänstepriserna väntas fortsätta stiga snabbt då energipriserna också pressar upp tjänsteföretagens kostnader.

Sedan finanskrisen har det globala ränteläget varit lågt. Inflationen har under perioder legat under inflationsmålet, vilket medfört att penningpolitiken varit expansiv. Inflationen har nu stigit världen över, och flera centralbanker har fört penningpolitiken i en mer åtstramande riktning. Även i Sverige har penningpolitiken blivit mer åtstramande. För att värna inflationsmålet och undvika att den höga inflationen biter sig fast i pris- och lönebildningen, har Riksbanken höjt styrräntan flera gånger under 2022. Ytterligare höjningar av styrräntan väntas i slutet av 2022 och början av 2023. Höjningarna har sammantaget bidragit till stigande marknadsräntor. Den stramare penningpolitiken, en allmänt lägre efterfrågan, minskade utbudsstörningar och en mindre påverkan från energipriser väntas bidra till att inflationen blir lägre 2023 än 2022.

Den höga inflationen sammanfaller med en kommande avtalsrörelse. Nuvarande avtal slöts 2020 då lågkonjunkturen var djup och arbetslösheten hög. Trots den svaga ekonomiska utvecklingen framöver väntas dock konjunkturläget 2023, när de nya avtalen tecknas, vara mer gynnsamt än 2020 när de förra avtalen slöts.

Tabell 1.3 Makroekonomiska nyckeltal

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2021, prognos 2022–2025

	2021	2022	2023	2024	2025
BNP ¹	5,1	2,6	-0,4	2,0	3,2
BNP, kalenderkorrigerat ¹	4,9	2,6	-0,2	2,0	3,4
BNP-gap ²	-0,6	0,2	-1,7	-1,5	0,0
Produktivitet ^{3,4}	2,6	0,8	-1,2	1,2	1,4
Arbetade timmar ⁴	2,3	2,2	0,6	0,8	2,0
Sysselsatta, 15–74 år	0,9	3,0	0,2	0,7	0,8
Sysselsättningsgrad, 15–74 år ⁵	67,3	69,1	69,0	69,2	69,4
Arbetslöshet, 15–74 år ⁶	8,8	7,4	7,7	7,5	7,2
Timlön enligt KL ⁷	2,6	2,7	3,6	3,5	3,5
KPI ⁸	2,2	8,6	8,3	3,0	2,5
KPIF ⁹	2,4	7,9	5,2	2,0	2,0
Styrränta	0,00	0,75	2,68	2,72	2,50
BNP i världen, KIX-vägd ¹⁰	5,2	2,4	0,7	2,2	2,4

Anm.: Baserad på publicerad statistik t.o.m. 2022-10-20.

¹ Fasta priser.

² Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP. Potentiell BNP är en bedömning.

³ Förädlingsvärde i hela ekonomin till baspris per arbetad timme.

⁴ Enligt nationalräkenskaperna, kalenderkorrigerad.

⁵ Procent av befolkningen.

⁶ Procent av arbetskraften.

⁷ Nominell löneutveckling enligt konjunkturlönestatistiken (KL). År 2021 avser prognos.

⁸ Konsumentprisindex.

⁹ Konsumentprisindex med fast ränta.

¹⁰ BNP sammanvägdat med KIX-vikter, ett mått på respektive lands betydelse för svensk utrikeshandel.

Källor: Statistiska centralbyrån, Macrobond, Medlingsinstitutet och egna beräkningar.

Den offentliga sektorns finanser är robusta

Den förväntade lägre aktiviteten i svensk ekonomi 2023 innebär att de offentliga finanserna försvagas. Samtidigt fasas tillfälliga finanspolitiska åtgärder ut, vilket sammantaget medför att försvagningen av det finansiella sparandet i offentlig sektor beräknas bli relativt begränsad 2023. För de efterföljande åren beräknas det finansiella sparandet förstärkas, främst till följd av avsaknaden av ny finanspolitik. Regeringens prognosprinciper innebär att endast beslutade och aviserade förändringar av skatte-regler och statens utgifter beaktas. Det strukturella sparandet bedöms mot denna bakgrund i stort sett vara i nivå med överskottsmålet innevarande år och sedan successivt stärkas t.o.m. 2025.

Bruttoskulden beräknas 2022 minska till 31,8 procent av BNP, till stor del som en följd av Riksbankens beslut att egenfinansiera valutalån, vilket i sin tur innebär att Riksgäldskontorets årliga lånebehov minskar. Även 2023 innebär Riksbankens återbetalning av lån att den offentliga sektorns skuld minskar ytterligare. Vidare innebär förstärkningen i den offentliga sektorns finansiella sparande att bruttoskulden minskar t.o.m. 2025.

Tabell 1.4 Den offentliga sektorns finanser

Procent av BNP om inte annat anges. Utfall 2021, prognos 2022–2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Finansiellt sparande, miljarder kronor	-5	37	11	24	94
Procent av BNP	-0,1	0,6	0,2	0,4	1,4
Stat	-0,9	0,0	0,3	0,4	1,3
Ålderspensionssystemet	0,1	0,3	0,3	0,4	0,5
Kommunsektor	0,7	0,3	-0,4	-0,4	-0,4
Strukturellt sparande, procent av potentiell BNP	0,5	0,4	0,7	1,2	1,8
Konsoliderad bruttoskuld, miljarder kronor	1 981	1 889	1 815	1 824	1 760
Procent av BNP	36,3	31,8	29,4	28,6	26,2

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Den ekonomiska utvecklingen är osäker

Flera olika faktorer kan påverka den ekonomiska utvecklingen till att bli antingen svagare eller starkare än enligt regeringens prognos. Det är dock mer sannolikt att utvecklingen blir svagare än enligt prognosen.

Stora osäkerheter är kopplade till energikrisen i Europa och det ryska anfallskriget mot Ukraina. En eskalering av kriget riskerar att ytterligare påverka både världsekonomin och svensk ekonomi negativt. Tillgången till gas i Europa skulle kunna bli större eller mindre än vad som antas i prognosen. Det påverkar främst länder som är mycket beroende av gas, såsom Tyskland och Italien, men även den svenska ekonomin skulle påverkas i ett sådant scenario. Möjligheterna att energieffektivisera och ställa om energianvändningen, väderförhållandena under hösten och vintern, liksom utformningen av stödåtgärder i andra länder, kommer att påverka hur allvarliga konsekvenserna av energikrisen i Europa blir. En svagare utveckling i omvärlden och därmed en lägre omvärldsefterfrågan riskerar även att medföra en svagare exportutveckling för Sverige. Det riskerar i sin tur att leda till en ännu svagare utveckling i svensk ekonomi, som är en liten, öppen och exportberoende ekonomi.

En annan osäkerhet är inflationens varaktighet. En mer bestående hög inflation skulle innebära en mer åtstramande penningpolitik, vilket i sin tur skulle leda till en svagare konjunkturutveckling under prognosperioden. Bedömningen av den faktiska effekten av en åtstramande penningpolitik på ekonomin försvåras även av att centralbanker

världen över samtidigt höjer styrräntorna mycket och snabbt. De snabbt stigande räntorna riskerar därutöver att blottlägga sårbarheter i det globala finansiella systemet. Snabbt stigande räntor medför ofta stora valutarörelser och fallande tillgångspriser, vars effekter på världsekonomin är svåröversägliga, men kan bli stora. En historiskt hög skuldsättning bland hushåll och fastighetsbolag i Sverige medför att ekonomin kan vara mer sårbar vid snabbt stigande räntor eller snabbt fallande priser på bostäder och fastigheter.

En relaterad osäkerhet är hur hushållen kommer att agera till följd av snabbt stigande levnadskostnader. Hushållens konsumtion påverkas i hög grad av både högre energipriser och stigande räntor. I vilken utsträckning dessa ökade utgifter dämpar hushållens konsumtion och påverkar försiktighetsparandet är mycket osäkert.

En lägre tillväxt i Sverige påverkar också arbetsmarknaden och riskerar att leda till att arbetslösheten blir högre än enligt prognosen. Långa perioder av arbetslöshet riskerar att försämra arbetslösas yrkeskunskaper och försvåra matchningen på arbetsmarknaden. En hög arbetslöshet riskerar därmed att dröja sig kvar. Effekterna kan medföra att grupper med en svag anknytning till arbetsmarknaden, t.ex. personer som varit utan arbete under en längre tid, drabbas särskilt hårt.

Det finns även andra osäkerhetsfaktorer som kan påverka ekonomin. Nya oväntade skiften i pandemin, t.ex. återinförda restriktioner, och en sämre utveckling än väntat i Kina kan innebära en mer negativ utveckling för världsekonomin. Cyberattacker och sabotageåtgärder riskerar att drabba både enskilda företag och samhället i stort och kan därmed medföra negativa konsekvenser för den samlade ekonomiska aktiviteten. Klimatförändringar och extrema väderhändelser utgör också en osäkerhet, eftersom de kan medföra stora kostnader för såväl enskilda och företag som samhället som helhet.

1.3 Uppföljning av de finanspolitiska målen

Det finanspolitiska ramverket är ett viktigt verktyg för att utforma en långsiktig hållbar finanspolitik. Ramverket ger samtidigt handlingsfrihet att bedriva en aktiv finanspolitik i stabiliseringspolitiskt syfte vid allvarliga ekonomiska nedgångar. De budgetpolitiska målen i ramverket består av ett överskottsmål och ett skuldankare för den offentliga sektorn, ett utgiftstak för staten samt det kommunala balanskravet.

Överskottsmålet nås 2023

Regeringen bedömer att överskottsmålet kommer att nås 2023. Överskottsmålet är ett mål för den offentliga sektorns finansiella sparande. Det finansiella sparandet ska enligt målet i genomsnitt uppgå till en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel. Målet följs främst upp med det strukturella sparandet. En avvikelse från överskottsmålet anses föreligga om det strukturella sparandet tydligt avviker från målnivån det innevarande eller det närmast följande året, dvs. budgetåret. Under de senaste åren har det gjorts flera avvikelser från överskottsmålet. Regeringen avser att återföra det strukturella sparandet till överskottsmålets nivå och bedömer att målet nås 2023. Den aktuella prognosen, som bygger på beslutade och aviserade reformer, visar på ett förstärkt strukturellt sparande även längre fram i prognosperioden (se tabell 1.4).

En svagt åtstramande budget möjliggör för penningpolitiken att få ner inflationen

Genom att styra finanspolitiken mot överskottsmålet och föreslå en svagt åtstramande budget, möjliggör regeringen för penningpolitiken att verka så att inflationen inte biter

sig fast på en hög nivå. Det är viktigt att finanspolitiken bedrivs ansvarsfullt och inte motverkar penningpolitiken så att inflationen kan dämpas med så små negativa konsekvenser för ekonomin som möjligt. Inflation och inflationsförväntningar är trögrörliga och riskerar därmed att bita sig fast på en hög nivå, vilket kan få stora skadeverkningar på samhällsekonomin och för enskilda. Det skulle sannolikt medföra att penningpolitiken behöver vara stram under en längre tid framöver, med en sämre sysselsättningsutveckling som följd. Regeringen väljer i detta läge en neutral finanspolitik. Den budget som presenteras för 2023 är svagt åtstramande. Samtidigt presenteras ett antal tillfälliga stödåtgärder för att kompensera företag och hushåll som annars skulle drabbas än hårdare av prisökningarna. En stor del av dessa stödåtgärder finansieras dock som utgångspunkt av flaskhalsintäkter, dvs. intäkter som uppstår vid prisskillnader mellan elområden, där mellanskillnaden utgör en flaskhalsintäkt som tillfaller Affärsverket svenska kraftnät. Sammantaget bedöms budgeten och stödåtgärderna innebära en neutral finanspolitik för 2023.

Bruttoskulden är fortsatt låg

Skuldankaret är ett riktmärke för den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld och är fastställt till 35 procent av BNP. Skuldankaret styr inte finanspolitiken på kort sikt, utan ska i huvudsak användas för att utvärdera om överskottsmålet behöver anpassas för att säkerställa hållbarheten och marginalerna i de offentliga finanserna.

Regeringen ska varje år redogöra för bruttoskuldens utveckling i den ekonomiska vårpropositionen. Om skuldkvoten avviker med mer än 5 procent av BNP från skuldankaret ska regeringen i samband med vårpropositionen lämna en skrivelse till riksdagen och förklara vad som orsakat avvikelsen och hur den ska hanteras.

I 2022 års ekonomiska vårproposition bedömdes bruttoskulden vara förenlig med skuldankarets riktmärke på 35 procent av BNP. I nuvarande prognos, som endast bygger på den finanspolitik som aviserats eller beslutats t.o.m. denna proposition, väntas bruttoskulden minska och uppgå till strax över 29 procent av BNP 2023.

Regeringen föreslår höjda nivåer på utgiftstaket

I enlighet med budgetlagen (2011:203) föreslår regeringen i denna proposition en nivå på utgiftstaket för det tredje tillkommande året (se tabell 1.5). Efter att utgiftstakets nivå fastställts av riksdagen ändras det normalt inte. I det finanspolitiska ramverket lämnas dock utrymme för att en ny regering ska kunna föreslå nya nivåer på utgiftstaket för år som redan fastställts. Utan en sådan ordning skulle en ny regerings möjligheter att vidta förändringar i finanspolitiken kraftigt begränsas. Regeringen föreslår med stöd av denna ordning nya nivåer på utgiftstaket för 2023 och 2024 samt en nivå på utgiftstaket för 2025 som skiljer sig från den bedömda nivån i 2022 års ekonomiska vårproposition.

Tabell 1.5 Utgiftstakets nivåer

Miljarder kronor om inte annat anges

	2022	2023	2024	2025
Av riksdagen beslutade nivåer på utgiftstaket	1 634	1 539	1 595	
Regeringens förslag till nivå på utgiftstaket		1 665	1 745	1 825
Utgiftstak, procent av potentiell BNP	27,8	27,0	27,0	27,0
Utgiftstak, procent av BNP	27,5	27,0	27,3	27,2
Takbegränsade utgifter	1 579	1 594	1 643	1 662
Budgeteringsmarginal	55	71	102	163

Källa: Egna beräkningar.

Den förändring av finanspolitikens inriktning som regeringen föreslår i denna proposition förutsätter en finanspolitiskt motiverad höjning av utgiftstakets nivåer 2023–2025 med 124, 148 respektive 103 miljarder kronor. De nya nivåerna på utgiftstaket möjliggör att prioriterade reformer genomförs i såväl denna som kommande budgetpropositioner under mandatperioden. De nya nivåerna säkerställer också tillräckligt stora marginaler för att kunna hantera de ovanligt stora finanspolitiska risker som Sverige står inför. Det handlar bl.a. om risken för en mer varaktigt hög inflation, en djupare lågkonjunktur samt osäkerheterna kring kriget i Ukraina och dess konsekvenser. Genomförandet av åtgärder på utgiftssidan kan dock endast ske efter avstämning mot överskotts målet och den förändring av skatteuttaget som kan ske under mandatperioden.

1.4 Reformer

En starkare ekonomi med fler i arbete

Sverige ska möta lågkonjunkturen med en balanserad finanspolitik

Sverige befinner sig i ett läge med hög inflation och energipriser som pressar hushållens och företagens ekonomi hårt. Regeringens ekonomiska politik ska bidra till att hålla nere prisökningarna samtidigt som vissa åtgärder vidtas för att kompensera företag och hushåll som drabbas hårt av inflationen. I ett läge med hög inflation skulle en expansiv ekonomisk politik riskera att driva på inflationen ytterligare. Därför är det viktigt att regeringens ekonomiska politik är balanserad för att möjliggöra för Riksbankens penningpolitik att få ner inflationen. Inom ramen för en sådan ansvarsfull politik avser regeringen att införa åtgärder som syftar till att underlätta för hushåll och företag i den rådande situationen.

Nedlagd elproduktion i södra Sverige och elkrisen i Europa har lett till ökade elkostnader för hushåll och företag. Regeringen avser att se till att en del av Affärsverket svenska kraftnäts flaskhalsintäkter återförs till elkonsumenterna genom ett tillfälligt högkostnadsskydd. Regeringen avsätter även medel 2023 för ett riktat elstöd till elintensiva företag. Utgångspunkten är att åtgärderna finansieras med flaskhalsintäkter. Möjligheten att göra detta behöver dock utredas av Affärsverket svenska kraftnät. Flaskhalsintäkterna tillhör elkonsumenterna och bör återföras till dem i någon form. Normalt görs detta bl.a. genom elnätsutbyggnad, men nuvarande intäkter är så stora att även nödatgärder bör möjliggöras. En återbetalning av flaskhalsintäkterna är därför rimlig i detta läge.

Åtgärderna väntas till viss del stimulera efterfrågan, då de bl.a. ökar hushållens köpkraft jämfört med en situation utan stöd. Regeringen har gjort avvägningen att elprisåtgärderna trots detta är viktiga för att skydda hushållens och företagens ekonomi. Mycket höga elpriser håller dessutom i sig tillbaka hushållens köpkraft, med minskad efterfrågan på såväl el som övriga varor och tjänster som följd. Detta bidrar till att hålla tillbaka inflationen. Det tillfälliga högkostnadsskyddet handhas av Affärsverket svenska kraftnät. Därmed ingår det inte i beräkningen av offentliga sektorns strukturella sparande och redovisas inte i det sammanhanget som en del av inriktningen för regeringens ekonomiska politik. Det är därför viktigt att notera att regeringen i utformningen av den ekonomiska politiken har tagit hänsyn till elprisåtgärdernas storlek och påverkan på efterfrågan.

I den här propositionen presenteras en tillfällig krispolitik för vissa transporter. Rysslands invasion av Ukraina har i kombination med den svaga svenska kronan fått orimliga effekter för dem som är beroende av bensin- eller dieslbilar. Därför avser regeringen föreslå att skatten på drivmedel sänks tillfälligt under tre år med en krona vid pump fr.o.m. den 1 januari 2023. Nivån på drivmedelsskatterna ska årligen

analyseras och kan förändras om prisläget motiverar det. Om världsmarknadspriset är lägre och den tillfälliga sänkningen av reduktionsplikten bana fått avsedd effekt kan den tillfälliga sänkningen av skatten alltså upphöra redan under 2024 eller 2025. Oaktat skattens nivå ska styrmedlen för att minska utsläppen från transportsektorn utredas med början under 2023. Samtidigt ska politiken främja elektrifiering samt utveckling och produktion av nya fossilfria bränslen.

Vidare kommer regeringen att föreslå att den tillfälligt utökade nedsättningen av skatt på diesel som används i arbetsmaskiner m.m. inom bl.a. jord- och skogsbruket förlängs under hela 2023. Regeringen kommer även att verka för att skatten på diesel för jord-, skogs- och vattenbruk ska ligga på EU:s miniminivå under 2024 och 2025. Regeringen kommer även att föreslå att reduktionsplikten sänks till EU:s lägstanivå den 1 januari 2024, vilket ska gälla under mandatperioden.

Eftersom de allmänna prisökningarna särskilt drabbar personer med låg inkomst och små ekonomiska marginaler föreslår regeringen även att det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer med bostadsbidrag förlängs t.o.m. den 30 juni 2023. För att ytterligare stärka skyddet för personer som blir arbetslösa avsätts medel permanent så att arbetslöshetsförsäkringen behålls på samma högre nivå som gällde under pandemin. Andra ekonomiskt utsatta grupper, exempelvis garantipensionärer, kompenseras genom att deras ersättningar räknas upp i takt med inflationen.

Sysselsättningen ska öka och utanförskapet minska

Alla som kan arbeta ska göra det. Det är en grundläggande rättvisefråga och avgörande för att öka tryggheten och stärka välfärden. Ökad sysselsättning är även avgörande för att förbättra integrationen. Genom arbete kan människor försörja sig själva, känna större delaktighet i samhället samt bidra till tillväxt och välfärd.

En av politikens största utmaningar är arbetsmarknadssituationen för utrikes födda, där väldigt många står långt från arbetsmarknaden. De som har särskilt svårt att få jobb är framför allt invandrare som har vistats kort tid i Sverige, som har kort eller ingen utbildning, som är kvinnor eller som har utomeuropeisk bakgrund.

För att sysselsättningsgraden ska öka varaktigt krävs att det lönar sig bättre att arbeta. Därför är det prioriterat att skatten på arbete sänks under mandatperioden. Regeringen kommer att verka för att skatten på arbete blir lägre och att incitamenten för att jobba och utbilda sig blir starkare, inom ramen för hållbara offentliga finanser. Den statliga skatten ska minska om det finns finansiellt utrymme.

Jobbskatteavdraget för äldre föreslås i denna proposition förstärkas fr.o.m. 2023. Regeringen är också beredd att vid behov vidta ytterligare åtgärder på arbetsmarknadsområdet under mandatperioden om läget på arbetsmarknaden försämras.

En väl fungerande matchning på arbetsmarknaden minskar risken för att arbetslösheten stiger och biter sig fast på en hög nivå. Flera branscher har svårt att hitta arbetskraft med rätt utbildning och kompetens. Därför avsätter regeringen medel för fler platser på regionalt yrkesvux inom komvux. Regeringen föreslår även utökade medel för fler praktikplatser som en byggsten i arbetet för att fler ska få ett jobb och bli självförsörjande.

Dagens reseavdrag underlättar för den som pendlar längre sträckor till sitt arbete eller överväger att göra det. Reseavdragssystemet ska därför värnas och förstärkas. Regeringen kommer att föreslå att riksdagens beslut tidigare under 2022 om att införa en ny modell för skattelättnad för arbetsresor inte genomförs och att en kraftig höjning av milersättningen i stället görs inom det befintliga reseavdragssystemet.

En bidragsreform för att bryta utanförskap ska genomföras

Strukturella reformer på den svenska arbetsmarknaden och i bidragssystemen krävs för att minska antalet människor som är beroende av bidrag och för att fler ska komma i arbete och arbeta mer. En stor bidragsreform ska genomföras under mandatperioden som ska göra det mer lönsamt att gå från bidrag till arbete och egen försörjning. Det ska ske dels genom lägre skatt på arbete för framför allt låg- och medelinkomsttagare under mandatperioden, dels genom införandet av ett bidragstak som gör att den som kan arbeta aldrig sammantaget kan få högre inkomster från bidrag än genom eget arbete. Det ska dessutom införas ett tydligt och anpassat aktivitetskrav i hela Sverige för den som har försörjningsstöd. Att genomföra samhällsnyttiga insatser ska kunna vara en del av aktivitetskraven. Regeringen avser därför att låta en utredare ta fram förslag på nödvändiga författningsändringar.

Tillväxten ska öka och konkurrenskraften stärkas

Goda villkor för företagande är centralt för ekonomisk tillväxt. För att uppnå detta behöver politiken skapa goda förutsättningar för konkurrens, innovation, forskning och entreprenörskap. Forskning av hög kvalitet är avgörande för att Sverige ska vara internationellt konkurrenskraftigt. I Sverige ska det vara enkelt att starta och utveckla företag. Det ska vara attraktivt att investera i svenska företag och för utländska företag att etablera sig i Sverige. Endast en växande ekonomi kan bära framtidens välfärd och skapa förutsättningar för människor att ta sig ur fattigdom och utanförskap.

Regelbördan och administrationen behöver minska för att företag och entreprenörer ska kunna fokusera på sin kärnverksamhet i så stor utsträckning som möjligt, vilket är det som i längden skapar tillväxt och jobb. Därför föreslås att ett implementeringsråd inrättas med målet att minska regelbördan för företag. Därutöver föreslås att medel avsätts för att förstärka Regelrådet och företagsportalen verksamt.se. Regeringen avser även att inleda ett arbete med att långsiktigt förbättra näringslivets förutsättningar. Skattelättnader och förenklingar med tydlig inverkan på entreprenörskap, småföretagande, forskning och investeringar kommer att vara särskilt viktiga för att skapa ett mer gynnsamt skatteklimat.

Regeringen avser att under mandatperioden föreslå att skatten på sparande sänks genom att en grundnivå på 300 000 kronor på investeringssparkonto görs skattefri.

Reformer ska genomföras som ger incitament till ökat byggande, inte minst för att tillgängliggöra bostäder för grupper som i dag har svårt att komma in på bostadsmarknaden. Det ska också tas fram reformer som möjliggör för fler att äga sitt boende. Reformerna för att öka tillgången till byggbar mark ska tas fram, och reglerna för att bygga ska förenklas betydligt. Kommunerna ska uppmanas och stimuleras att höja sin planberedskap, särskilt vad gäller småhus.

Sverige är beroende av en väl fungerande infrastruktur med ett tillförlitligt transportsystem och en god tillgång till bredband. Resurserna till vägunderhåll föreslås därför öka för att trygga en konkurrenskraftig infrastruktur i landet. Det är även angeläget att upprätthålla investeringstakten i ny infrastruktur, och därför avsätter regeringen medel för detta i denna proposition. Ytterligare medel föreslås för bredbandsutbyggnad i områden med sämre förutsättningar för marknadsdriven utbyggnad.

Forskning av hög kvalitet är av stor vikt

Forskning är av stor vikt för att förse näringslivet och samhället i stort med långsiktig kompetens och innovationer, vilket i sin tur bidrar till en högre produktivitet och tillväxt. För att klara en ökande konkurrens om forskare, talanger och kompetenser behöver Sverige ha attraktiva forskningsmiljöer som kan locka till sig dessa. Medel

avsätts därför för att neutronkällan European Spallation Source ERIC (ESS) ska kunna färdigställas snarast möjligt. För att understödja forskning och utveckling inom näringslivet avser regeringen att föreslå en förstärkning av nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för personer som arbetar med forskning eller utveckling.

En svensk produktivitetskommission ska tillsättas

Regeringen avser att tillsätta en produktivitetskommission med uppdrag att kartlägga och analysera de största hindren för ökad produktivitet i den svenska ekonomin. Kommissionen ska även föreslå åtgärder för att öka produktiviteten i ekonomin i såväl den privata som den offentliga sektorn.

Pensionärernas ekonomi ska förbättras

Sverige ska vara ett land som tar vara på äldres kompetens och som ger ekonomiska förutsättningar för ett gott liv som äldre. De som har jobbat ett helt arbetsliv ska ha tillräckliga pensioner som ger en värdig ålderdom med god livskvalitet. Regeringens inriktning är att ta fram reformer på hur pensionärens ekonomi kan stärkas, bl.a. genom sänkt skatt på pensioner. Regeringen kommer att bjuda in samtliga partier till blocköverskridande samtal om pensionerna och hur pensionärernas ekonomi kan stärkas.

En ökad trygghet och rättvisa

Den organiserade brottsligheten utgör ett allvarligt hot mot det öppna samhället, den enskilda människans frihet och grunderna för vår rättsstat. Ambitionsnivån i kampen mot brottslighet måste höjas avsevärt, och regeringen föreslår därför omfattande åtgärder som syftar till att stärka hela rättsväsendets förmåga och effektivitet genom mer resurser, nya verktyg och skärpta straff. Samtidigt intensifieras det brottsförebyggande arbetet genom bl.a. stärkt föräldrastöd, föräldraansvar och socialtjänst.

Mer resurser och nya verktyg till de brottsbekämpande myndigheterna

Rättsväsendets förmåga är otillräcklig för att bekämpa en allt grövre och mer omfattande kriminalitet. Regeringen föreslår därför tillskott till brottsbekämpande myndigheter och andra myndigheter inom rättsväsendet.

Polismyndighetens förmåga att förebygga och bekämpa brott, inte minst den organiserade brottsligheten, behöver stärkas. Det kräver att myndighetens verksamhet renodlas och effektiviseras samt att antalet polisanställda ökar. Den svenska polisens arbete mot alla former av våldsbejakande och våldsutövande extremism behöver utvecklas, och Säkerhetspolisens förmåga att möta det breddade hotet från främmande makt behöver stärkas. Regeringen föreslår att medel tillförs Polismyndigheten och Säkerhetspolisen för detta ändamål.

I kampen mot den organiserade brottsligheten är möjligheten att återta brottsvinster från kriminella och möjligheten att använda hemliga tvångsmedel, t.ex. hemlig kameraövervakning och avlyssning av elektronisk kommunikation, viktiga delar. Regeringen avser att föreslå lagändringar som möjliggör användningen av dessa verktyg i högre utsträckning. Medel tillförs Polismyndigheten och andra berörda myndigheter för att de på ett effektivt sätt ska kunna använda de nya verktygen för att förebygga och bekämpa fler brott.

Straffen kommer att skärpas kraftigt under kommande år. Kapaciteten inom Kriminalvården kommer därför att behöva ökas väsentligt. Därför föreslås tillskott av medel för att öka antalet häktes- och anstaltsplatser. Regeringen påbörjar nu ett brett reformarbete för att stärka hela rättsväsendets förmåga och kapacitet. Det kommer att

innebära fortsatt ökade anslag i kommande budgetar, för att exempelvis hantera kostnader för längre straff.

I samband med att Kriminalvårdens verksamhet expanderar ska kostnads-
effektiviseringar prioriteras inom myndigheten. I syfte att avhjälpa platsbristen inom
Kriminalvården avser regeringen dels att tillsätta en utredning om möjligheten att hyra
anstaltsplatser i jämförbara länder i Sveriges närområde, dels att se över lagändringar
som möjliggör överföring av straffverkställighet i fler fall.

Tullverkets uppdrag och befogenheter för att kunna öka insatserna mot internationella
stöldligor och smugglingsnätverk ska stärkas under mandatperioden.

Straffen ska skärpas

Brottsligheten skadar förtroendet och tilliten som det svenska samhället vilar på.
Regeringen inleder nu den största offensiven i svensk historia mot organiserad
brottslighet. Att skärpa enskilda straff är nödvändigt men inte tillräckligt. Regeringen
kommer att genomföra en fullständig översyn av strafflagstiftningen. Fokus skiftar
från gärningsmannen till brottsoffret och samhällsskydd. Straffen ska genomgående
spegla brottens allvar. I syfte att bekämpa systemhotande organiserad brottslighet
avser regeringen att skärpa straffen för gängrelaterad brottslighet, att fördubbla
straffen för gängkriminella och att införa en möjlighet att utdöma vistelseförbud enligt
dansk modell. Regeringen vill skärpa straffen för dem som återfaller i brottslighet.
Straffreduktionen för flerfaldig brottslighet revideras. Vid konstruktion av gemensam
straffskala för brottslighet ska som huvudregel respektive brotts fulla straffvärde gälla
för de tre allvarligaste brotten, och först därefter ska viss reduktion på straffet ges. För
att stärka skyddet för offentliga tjänstemän och förbättra deras arbetsmiljö har
regeringen också för avsikt att skärpa straffet för våld eller hot mot offentlig
tjänsteman.

Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck intensifieras genom en kraftigt förstärkt
långsiktig satsning. Regeringen avser att stärka skyddet mot hedersrelaterat våld och
förtryck bl.a. genom skärpt lagstiftning och bättre stöd till dem som utsätts.

Politiken behöver tydligare prioritera arbetet med att bekämpa grov, gränsöver-
skridande kriminell verksamhet som terrorism, människohandel och vapensmuggling.
Sverige ska även verka för att fördjupa och intensifiera arbetet inom EU med att
bekämpa terrorism.

Kriminaliteten ska förebyggas

Lika viktigt som mer resurser och skärpta straff är det förebyggande arbetet för att ge
alla barn en ärlig chans och för att upptäcka risksignaler tidigt. Det brottsförebyggande
arbetet ska prioriteras under mandatperioden. Regeringen avser därför att föreslå en
stärkning av föräldransvaret, att föräldraskapsstödsprogrammen ska bli fler, att
socialtjänstlagen (2001:453) reformeras och att socialtjänsten får mandat att besluta
om fler obligatoriska insatser för barn och deras vårdnadshavare. Likaså behöver
skolans och socialtjänstens samt kommunernas övergripande brottsförebyggande
uppdrag regleras i lag.

De barn och familjer som befinner sig i riskzonen för att dras in i kriminalitet behöver
få stöd och hjälp från samhället. Skyddet för barn som utsätts för eller riskerar att bli
utsatta för t.ex. våld, hedersrelaterat förtryck eller kriminella miljöer behöver säker-
ställas. Alla barn i behov av placering enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämm-
elser om vård av unga ska också få det. Därför avsätter regeringen medel för en för-
längning av subventionen av kommunernas kostnader för placering av barn och unga.

En krissocialjour föreslås inrättas, som ska ge stöd till socialtjänsten i arbetet för att motverka brottslighet som begås av unga personer. Regeringen avsätter även ytterligare medel för föräldraskapsstödsprogram. Därutöver kommer möjligheterna att förstärka de tidiga insatserna för barn som begår brott eller är i riskzonen att utredas.

Regeringen föreslår dessutom stärkt stöd till kvinnors och flickors organisering, samt till idrotten, i utsatta områden för att stärka jämställdheten samt öka möjligheterna för barn och unga att ha en meningsfull fritid. Informationsutbyte mellan brottsbekämpande myndigheter och vissa andra myndigheter kommer att ses över i syfte att effektivisera arbetet med att förebygga och bekämpa brott.

Inga offentliga medel till organiserad brottslighet

Statens förmåga att bekämpa välfärdsbrott behöver förbättras avsevärt. Regeringen prioriterar att bekämpa den organiserade brottslighetens utnyttjande av välfärdsystemen och andra offentliga stödsystem. Regeringen avser därför att införa ett särskilt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag och andra juridiska personer, exempelvis genom en utvidgning av bidragsbrottslagen (2007:612). En kartläggning av felaktiga utbetalningar på kommunal och regional nivå kommer att genomföras.

En välfärd att lita på

Mer kunskap och ordning i skolan

Skolans mest framträdande problem grundar sig i ett otillräckligt fokus på elevernas kunskapsinläring och bristande trygghet och studiero. Lärarnas arbetsvillkor ska förbättras och lärarkyrans status ska höjas. Det behövs bättre möjligheter och mer tid för lärarna att fokusera på undervisningen och fler verktyg för att agera mot ordningsstörningar i skolan. Det är också centralt att lärarnas administrativa börda minskar så att lärarna i högre utsträckning kan fokusera på elevernas kunskapsinläring.

Skolan ska ge alla elever förutsättningar att växa. Regeringen avser att påbörja arbetet med att införa en nationellt bindande skolpengsnorm för att öka likvärdigheten i den svenska skolan. I syfte att förbättra kunskapsuppföljningen påskyndas införandet av digitala nationella prov som rättas centralt och är jämförbara över tid. Regeringen vill värna rätten att välja skola och samtidigt kraftigt minska utrymmet för aktörer med kvalitetsbrister. Därför påbörjas ett arbete med bl.a. förstärkt ägarprövning, ett vinstutdelningsförbud under de första åren efter att en skola startats eller övertagits, liksom skärpta sanktioner.

Skolelever i Sverige har mindre undervisningstid än i många andra länder. För att höja kunskapsresultaten och ge alla elever bättre möjligheter att klara skolan, kommer undervisningstiden att utökas under mandatperioden, framför allt i matematik och språkämnen. Läroplaner, kursplaner och ämnesplaner kommer att reformeras för att öka fokus på inläring, färdigheter samt fakta- och ämneskunskaper. Regeringen föreslår att medel avsätts för att lovskola ska kunna erbjudas i lägre årskurser. För att öka förutsättningarna för höjda kunskapsresultat genomförs en särskild satsning på ökad tillgång på läroböcker. Fler elever behöver särskilt stöd i undervisningen och möjlighet till undervisning i särskild undervisningsgrupp. Regeringen avsätter mot denna bakgrund medel för en satsning på fler speciallärare, liksom på vidareutbildning av förskollärare och lärare.

Alla ska utmanas och få möjlighet att nå sin fulla potential i skolan. I syfte att ge särskilt begåvade och högpresterande elever bättre förutsättningar att utvecklas och lära sig mer, förbereder regeringen för att försöksverksamheten med riksrekryterande spetsutbildning i teoretiska ämnen i grundskolans högre årskurser samt i gymnasie-

skolan utökas och görs permanent. Regeringen föreslår att medel tillförs för att stimulera tillkomsten av och kvaliteten i spetsutbildningar.

Ett system med jour- och akutskolor ska införas i fler delar av landet. Dit ska elever som exempelvis stör eller utövar våld i skolmiljön kunna flyttas med kort varsel, för kortare eller längre tid, i syfte att värna de skötsamma elevernas rätt till trygghet och studiero enligt skollagen (2010:800). Därutöver avsätts medel för att inrätta s.k. sociala team på fler skolor.

Vård och omsorg ska stärkas i hela landet

Svensk hälso- och sjukvård präglas av långa vårdköer, bristande tillgänglighet och ett otillräckligt antal vårdplatser. Låg produktivitet, otillräcklig kompetensförsörjning samt bristande kontinuitet och samordning gör att svenska medborgare i dag inte får den vård de borde kunna förvänta sig. Uppfyllelsen av den lagstadgade vårdgarantin, dvs. att som patient få sin operation eller annan behandling utförd inom utlovad tid, har kraftigt försämrats under de två senaste mandatperioderna.

Regeringens ambition är att vårdköerna ska kortas och tillgängligheten till hälso- och sjukvården öka. Att säkra att fler i Sverige får den vård de har rätt till i tid är en av regeringens viktigaste uppgifter på välfärdspolitikens område. Grunden för en personcentrerad och patientsäker vård är att hälso- och sjukvården så långt som möjligt ska utformas och genomföras i samråd med patienten. Dessutom ska valfriheten inom vården värnas. En mångfald av utförare inom hälso- och sjukvården ökar valfriheten och stimulerar utvecklingen av nya arbetssätt och bättre tillgänglighet, vilket gynnar såväl patienter och brukare som personal.

Primärvårdens tillgänglighet är av central betydelse för att avlasta specialiserad hälso- och sjukvård. En större andel av hälso- och sjukvården ska därför utgöras av primärvården och tillgängligheten ska öka. Ökad tillgänglighet handlar bl.a. om geografisk närhet, öppettider och möjligheter att nyttja digital vård och digitala lösningar för kontakter med vården. Befolkningens behov av en tillgänglig och nära vård ska tillgodoses oavsett var i landet man bor. Regeringen föreslår därför att medel avsätts 2023–2025 för att förbättra tillgängligheten till vård i landsbygd.

Regeringen avsätter medel för att det totala antalet vårdplatser ska öka i hela landet i syfte att fler ska kunna få vård i tid. En nationell långsiktig strategi för fler vårdplatser som syftar till att stärka all sjukhusvård ska under mandatperioden sjösättas av regeringen. Dessutom ska en nationell statlig vårdförmedling inrättas för att stärka möjligheterna att korta vårdköerna inom hälso- och sjukvården och identifiera tillgänglig vårdkapacitet i hela landet. Regeringen kommer även att förlänga den tillfälliga lagändringen om undantaget från bedömningen av individens arbetsförmåga mot ett normalt förekommande arbete i prövningen av rätt till sjukpenning för den som har fått sin vård uppskjuten på grund av pandemin under 2023.

Vidare är den långsiktiga kompetensförsörjningen i förlossningsvården en utmaning. Därför föreslår regeringen att ytterligare medel tillförs för fortsatta satsningar på att stärka förlossningsvården och kvinnors hälsa. Regeringen avser att under mandatperioden agera för en mer jämställd vård samt för forskning om kvinnors sjukdomar och hälsa.

Hälso- och sjukvården ska ges bättre förutsättningar. En utredning kommer att tillsättas av regeringen med uppdrag att analysera och belysa för- och nackdelar samt lämna förslag beträffande möjligheten att långsiktigt införa ett helt eller delvis statligt huvudmannaskap för sjukvården. Utredningen ska även beakta för- och nackdelar med regionala organisationer baserade på exempelvis dagens sex sjukvårdsregioner.

Utredningen ska genomföras i nära samverkan med företrädare för patienterna, professionerna, regionerna, kommunerna, de privata vårdgivarna och akademien.

Regeringen kommer att tillsätta en utredning för att på ett ändamålsenligt och kostnadseffektivt sätt stärka tandvårdens högkostnadsskydd för att mer efterlikna det skydd som finns i övrig vård. De äldre personer som har den sämsta munhälsan ska prioriteras. Därutöver ska ytterligare insatser vidtas för att motverka fusk och missbruk inom tandvårdsstödet.

En vård och omsorg av god kvalitet är av central betydelse för att äldre ska kunna åldras i trygghet. I takt med att de äldre successivt får en förbättrad hälsa och lever ett längre liv förväntas behovet av vård och omsorg öka. Medel tillförs för att öka användandet och möjliggöra för fler att kunna ta del av fysisk aktivitet på recept.

En aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra är viktigt för att motverka psykisk ohälsa och ensamhet bland barn och unga. Att öka barns rörelse, stärka konditionen och motverka stillasittande är viktigt här och nu. Plån boken ska inte vara avgörande för om barn kan delta i fritidsaktiviteter. Regeringen föreslår därför att ett fritidskort införs som ekonomiskt stöd till barn och unga, särskilt de som ingår i socioekonomiskt utsatta hushåll.

Handlingsplan mot ofrivillig ensamhet

Ett problem som särskilt uppmärksammades i samband med pandemin är ofrivillig ensamhet bland äldre. Samhället behöver kraftsamla mot ofrivillig ensamhet, isolering och konsekvenserna av detta. För att bidra till detta föreslår regeringen att en satsning för att förebygga ohälsa och ofrivillig ensamhet bland äldre genomförs, bl.a. genom medel till kommuner och civilsamhällesorganisationer samt ett uppdrag till Folkhälsomyndigheten att påbörja arbetet med att ta fram en samlad nationell strategi för arbetet mot ofrivillig ensamhet och isolering.

Statsbidrag till kommuner och regioner

Kommuner och regioner riskerar att drabbas hårt av stigande priser. De kommunala utgifterna ökar, bl.a. på grund av den höga inflationen, samtidigt som de kommunala skatteintäkterna inte ökar i samma takt. Regeringen vill undvika neddragningar i välfärden som kan leda till att sysselsättningen minskar och föreslår därför att de generella statsbidragen till kommuner och regioner förstärks fr.o.m. 2023.

En starkare försvars- och utrikespolitik

Det säkerhetspolitiska läget i världen kräver att Sverige har ett försvar som är redo att skydda svenskt territorium. Med ett kommande svenskt Natomedlemskap inskräps behovet av ett starkt gemensamt försvar. Sveriges motståndskraft behöver öka. Det militära försvaret behöver stärkas för att vi bättre ska kunna försvara vårt land, våra blivande allierade och svenska intressen. Av samma skäl är det av vikt att det civila försvaret står starkt.

Sverige ska uppnå det av Nato uppsatta målet om försvarsutgifter som motsvarar två procent av BNP så snart som möjligt, men senast 2026. Regeringen kommer, bl.a. i försvarsberedningen, att söka brett politiskt stöd för vägen dit. Förstärkningarna av försvaret bör ske i linje med Natos gemensamma försvarsplaner. För att säkerställa att Sverige möter Natos ambitioner och för att möjliggöra en internationell jämförelse ska Sverige redovisa försvarsutgifter enligt den definition som används i Nato.

Förmågan i de tre försvarsgrenarna armén, flygvapnet och marinen föreslås stärkas, bl.a. genom att ytterligare materiel anskaffas. Därtill föreslås att förmågan inom

ledning och logistik samt försvarsunderrättelseförmågan stärks. Förstärkningen av försvaret ska vara ändamålsenlig och kostnadseffektiv för att säkerställa att de tillförda resurserna bidrar till en ökad försvarsförmåga. Ett led i detta är förslaget om en stärkt uppföljning av totalförsvaret genom inrättandet av en ny myndighet, Myndigheten för totalförsvarsanalys. Regeringen tillför även medel till Försvarshögskolan för ökad forskning inom försvar, krishantering och säkerhet.

Att Ukraina förmår försvara sig mot den ryska aggressionen är centralt för Europas säkerhet. Regeringen avser att utöka det militära stödet till Ukraina. Ett utökat militärt stöd till Ukraina från Sverige bör bygga på att leverera mer kvalificerade vapensystem i linje med vad Ukraina har efterfrågat.

Även de civila delarna av totalförsvaret är eftersatta. Satsningar på det militära försvaret behöver därför kombineras med satsningar på det civila försvaret för att skapa ett fungerande totalförsvaret som stärker Sveriges säkerhet brett. Motståndskraften mot hybridhot ska öka, och cybersäkerheten ska förbättras.

Den svenska beredskapen förstärks. Regeringen kommer att prioritera att bygga upp bättre beredskapslager av t.ex. sjukvårdsprodukter såsom läkemedel, medicintekniska produkter och personlig skyddsutrustning. Vidare föreslår regeringen att medel avsätts för att stärka det civila försvaret inom regionernas hälso- och sjukvård, den kommunala hälso- och sjukvården samt socialtjänsten. För att stärka dricksvattenförsörjningen såväl i fredstid som vid höjd beredskap och krig ska arbetet med bl.a. dricksvattenkvalitet och information till allmänheten intensifieras i linje med EU:s s.k. dricksvattendirektiv ([EU] 2020/2184). Vidare ska den nationella analys- och laboratorieförmågan stärkas inom ramen för utbyggnaden av det civila försvaret. Regeringen föreslår även att transportinfrastrukturen och elberedskapen tillförs medel för att stärka det civila försvaret.

Reformerat bistånd

Svensk biståndspolitik är fortsatt generös. Biståndsbudgeten för 2023–2025 uppgår till 56 miljarder kronor per år och frikopplas från bruttonationalinkomsten. På så sätt skapas större förutsebarhet. Avräkningar för flyktingkostnader begränsas till maximalt 8 procent av biståndsbudgeten. En reformagenda för biståndet tas fram med fokus på långsiktighet, transparens och effektivitet. Tematiska prioriteringar ska göras med fokus på fattigdomsbekämpning och hälsoinsatser för de allra mest utsatta, demokrati-bistånd till människorättsförsvarare och demokratikämpar, utökat och effektiviserat klimatbistånd samt kvinnors och flickors rättigheter och möjligheter. Sverige fortsätter också arbetet med att bidra till global tillgång till vaccin mot covid-19, bl.a. genom vaccindonationer. Andelen bistånd som kanaliseras via kärnstöd till multilaterala organisationer ska begränsas, och andelen bistånd som kanaliseras via civilsamhället ska öka på platser där civilsamhället effektivt genomför prioriterad verksamhet. Det multilaterala samarbetet ska fokuseras till de organisationer som arbetar med regeringens tematiska prioriteringar samt humanitärt bistånd, stöd till flyktingar och barns rättigheter. Större tonvikt ska läggas på bilaterala insatser och öronmärkt stöd via multilaterala organisationer, s.k. multi-bilaterala insatser, för ökad insyn och styrning över inriktning, genomförande och uppföljning av biståndet. En skattelättnad för gåvor som lämnas av juridiska personer ska utredas i syfte att införas, för att skapa incitament för företag att bidra mer till internationell hjälpverksamhet.

En särskild satsning avses göras på insatser för att skapa förutsättningar för fria val. Därutöver kommer fokus att ligga på ett utökat och effektiviserat klimatbistånd samt kvinnors och flickors rättigheter och möjligheter. Biståndspolitikerna ska också fokuseras för att utgöra ett verktyg för att motverka irreguljär migration, öka andelen som återvänder till sina ursprungsländer och till ett effektivt arbete för frivillig återvandr-

ing. Regeringen avser att villkora delar av biståndet i syfte att se till att mottagarländer tar ansvar för sina medborgare i frågor som berör återvändande. Biståndspolitiken ska även inriktas på effektiva åtgärder för att minska grundorsakerna till irreguljär migration och tvångsfördrivning.

En effektiv och ambitiös energi- och klimatpolitik

Elproduktion ska öka med ny kärnkraft

Sverige står inför ett växande behov av el i hela samhället. Prognoser pekar på att elkonsumenterna kan komma att fördubblas då Sverige elektrifierar större delar av industrin och transportsektorn. En av regeringens främsta prioriteringar är att arbeta för att säkra ny planerbar elproduktion i Sverige. I första hand handlar det om att möjliggöra ny kärnkraft. Kärnkraften ska ha en avgörande roll både i att återupprätta en leveranssäker och trygg elförsörjning samt i att åstadkomma en effektiv klimatomställning.

Att planerbar elproduktion har lagts ned i södra Sverige är en bidragande orsak till den bristande överföringskapaciteten i elnäten. Utbyggd planerbar produktion i söder skulle förbättra energi- och effektbalansen i hela det nordiska elsystemet och skulle därmed stötta pågående industrisatsningar. På sikt behövs utbyggd produktion även i norr. Kärnkraft är det enda alternativet för Sverige när det gäller att tillföra planerbar fossilfri elproduktion i större skala. Kärnkraften har potential att producera de stora mängder el som omställningen kräver. Dessutom bidrar kärnkraften med ett antal stödtjänster som gör hela elsystemet mer robust och leveranssäkert. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med ett förslag på en garantiram för kärnkraft i syfte att säkra en stabil elförsörjning i Sverige.

Kärnkraften behöver kunna drivas med långsiktiga förutsättningar. Regeringen kommer därför att utreda hur ett regelverk kan utformas för att förhindra godtycklig eller politiskt motiverad nedläggning av kärnkraftsreaktorer. Kärnkraftsanläggningar ska enligt detta regelverk kunna fortsätta drivas så länge de underhålls och drivs på ett säkert sätt. Nya kärnkraftsreaktorer ska tillåtas på fler platser än i dag, och förbudet mot att ha fler än tio reaktorer samtidigt i drift ska tas bort. Regelverken föreslås utvecklas för att skapa förutsättningar för detta samt för att små modulära reaktorer ska kunna byggas och nyttjas i Sverige. Strålsäkerhetsmyndigheten tillförs medel för att utveckla regelverken och för att förbereda prövning av ansökningar om nya reaktorer. Vidare prioriterar regeringen att initiera en långsiktig forskningssatsning under mandatperioden för att säkra svensk spetskompetens inom kärnkraftsteknik. Medel föreslås tillföras för att möjliggöra ökad forskning kring kärnkraft. För att underlätta utbyggnaden av elnät ska staten med början under mandatperioden underlätta finansieringen genom lån eller garantier till nätägarna, baserat på lokala prognoser för elbehov.

Kraftvärme bidrar till planerbar och stabil elförsörjning i Sverige. Avfallsförbränningskatten har försvagat lönsamheten för kraftvärme i Sverige och riskerar på sikt att leda till en minskad kraftvärmeproduktion. Regeringen föreslår därför att avfallsförbränningskatten avskaffas. Dessutom kommer regeringen att föreslå att produktionen av värme i kraftvärme- och värmeverk inom EU:s utsläppshandelssystem befrias från koldioxidskatt.

Även andra kraftkällor och åtgärder har betydelse för elförsörjningen i landet. När det gäller solceller ska kraven på bygglov för integrerade solceller ses över, och regeringen kommer att föreslå höjd subventionsgrad för solceller inom ramen för skattereduktionen för installation av grön teknik. Regeringen föreslår även ett stöd för el- och energieffektiviserande åtgärder i småhus med låg energiprestanda samt slopad

nedsättning av energiskatten på el för datorhallar för att stimulera en effektivare elanvändning även i den sektorn.

Näringslivets gröna omställning ska främjas

Ny teknik är en central del av industrins klimatomställning. Storskalig koldioxidinfångning genom bio-CCS har stor potential att åstadkomma betydande negativa utsläpp. Energimyndigheten redovisade under 2021 ett uppdrag om genomförandet av ett driftstöd för infångning och lagring av koldioxid från förnybara källor, bio-CCS, via s.k. omvända auktioner. Regeringen avser att möjliggöra genomförandet av en första auktion 2023, och minst ytterligare en auktion planeras senare under mandatperioden. Utgångspunkten är att under mandatperioden fatta beslut om att auktionera ut större volymer under förutsättning att detta är kostnadseffektivt. Regeringen avsätter även ytterligare medel för internationella klimatinvesteringar. Även utsläppsminskningar som genomförs utanför Sveriges gränser är en åtgärd som behövs och får tillgodoräknas för att nå det långsiktiga klimatmålet till 2045.

Industriklivet föreslås förstärkas för att öka industrins förutsättningar att kunna utveckla och investera i ny teknik som reducerar dess utsläpp, exempelvis via infångning och lagring av koldioxid för fossila eller processrelaterade utsläpp. Då industrin står för en betydande del av koldioxidutsläppen är det särskilt prioriterat att vidta politiska åtgärder som kan minska industriverksamheternas klimatpåverkan och samtidigt bidra till stärkt konkurrenskraft. Regeringen avser att föreslå att miljöteständsprövningen enligt miljöbalken ska förenklas och förkortas för att underlätta för näringslivets gröna omställning. En utredning ska tillsättas för att ta fram förslag för att göra prövningsprocessen mer flexibel, effektiv och förutsägbar. Utredningen ska också lämna förslag om hur antalet myndigheter som för statens talan i tillståndsärenden ska begränsas. Regeringen avser att genomföra delar av Miljöprövningsutredningens förslag.

Laddinfrastrukturen ska byggas ut

Goda möjligheter till laddning är en förutsättning för att öka elektrifieringen av transportsektorn. Regeringen föreslår därför att medel tillförs för att bygga ut laddinfrastrukturen i Sverige. Resurstillskotten ska i första hand fördelas mellan stöd till publika laddstationer för lätta fordon och stöd till elektrifiering av tunga transporter. Satsningen ska bl.a. stötta utbyggnaden i områden där den i dag går långsamt, t.ex. i glesbygd och där de ekonomiska förutsättningarna är sämre. De hinder som hämmar utbyggnaden av laddinfrastruktur, och som bl.a. Energimyndigheten och Boverket har analyserat, ska bedömas och relevanta åtgärder utformas. För att underlätta omställningen till en fossilfri fordonsflotta och gynna arbetsresor med laddbara bilar, kommer regeringen att föreslå ett tillfälligt undantag från beskattning av förmån av laddel på arbetsplatsen.

Miljöförstöringen ska bekämpas och våtmarkerna restaureras

Att bekämpa och förhindra miljöförstöring mer effektivt är en central prioritering för regeringen. Regeringen föreslår tillskott av medel till åtgärder för en bättre havs- och vattenmiljö, bl.a. i Östersjön, genom insatser för att minska övergödning, utsläpp av gifter och nedskräpning. Ytterligare stora insatser är avgörande för att minska tillförseln av kväve och fosfor till Östersjön.

Restaurering av våtmarker är gynnsamt för att minska utsläppen av växthusgaser, stärka den biologiska mångfalden, balansera vattenflöden samt minska övergödningen. Regeringen föreslår därför att medel avsätts för att stärka arbetet med att återställa våtmarker i Sverige. Det är angeläget att minska och avlägsna miljögifter i mark och

vatten. Medel föreslås därför avsättas för sanering av förorenade områden. Odlingsstorv ger upphov till utsläpp av växthusgaser. Åtgärder för att begränsa klimateffekterna av odlingsstorv kommer därför att tas fram.

En hållbar migrations- och integrationspolitik

Invandringen till Sverige har varit ohållbar. Resultatet har blivit ett farligt utanförskap bland många utrikesfödda, men också bland barn och ungdomar födda i Sverige. Integrationsproblemen påverkar numera hela samhället i form av bostadssegregation och trångboddhet, arbetslöshet och bidragsberoende, hälsoproblem och dåliga skolresultat, brottslighet och utsatthet för brottslighet, hedersförtryck, otrygghet och kränkningar av ungdomars rättigheter.

Ett paradigmskifte sker nu inom svensk migrationspolitik. Asylrätten kommer att upprätthållas, och regeringens arbete kommer att vara i enlighet med de bindande internationella regler som Sverige har åtagit sig att följa. Utgångspunkten ska vara att skydd för den som flyr en konflikt eller kris ska erbjudas tillfälligt och för den som flyr Sveriges närområde. Sveriges lagstiftning för asylmottagande ska anpassas för att inte vara mer generös än vad som är en skyldighet för en medlemsstat enligt EU-rätten. Regeringen avser att tillsätta en utredning för att ta fram de författningsförslag som krävs för att åstadkomma detta, vilket bl.a. innefattar att föreslå lagändringar för den enskildes rättigheter under asylprocessen. Regeringen föreslår dessutom att Sverige ska ta emot betydligt färre kvotflyktingar under mandatperioden, 900 per år jämfört med de 5 000 som var åtagandet för 2021.

En översyn av asylprocessen i syfte att stärka kvalitet, enhetlighet och rättssäkerhet kommer att genomföras. I översynen ska det bl.a. ingå kriterier för offentliga biträden, tolkar och nämndemän samt bedömningen av ärenden gällande bl.a. konvertiter och hbtq-personer.

Den förlängda tillämpningen av EU:s s.k. massflyktsdirektiv (2001/55/EG) till den 24 mars 2024 innebär att många personer söker tillfälligt skydd i Sverige. Regeringen föreslår därför att ytterligare medel avsätts till Migrationsverket. Med tillskottet ska myndigheten kunna tillgodose sitt behov av personal för att hantera migrationen med anledning av kriget i Ukraina.

Regeringen föreslår också att medel avsätts för migrationsdomstolarna för att dessa ska kunna beta av sina stora målbalanser, i syfte att snabba på återvändandet av människor som saknar rätt att vistas i Sverige.

Under mandatperioden ska antalet förvaringsplatser utökas kraftigt, och myndigheternas uppdrag kopplade till återvändandeverksamheten ska prioriteras och stärkas. Regeringen avser att föreslå en skärpning av villkoren för anhörginvandring och arbetskraftsinvandring under mandatperioden.

Nyanlända ska etablera sig snabbare på arbetsmarknaden, och bidragsberoendet bland utrikesfödda ska minska. Integrationspolitiken ska genomsyras av tydliga krav och förväntningar på att människor ska bli självförsörjande. Kraven för att bli svensk medborgare ska ses över i syfte att skärpas. Nyanländas kunskaper om det svenska samhället och kunskaper i det svenska språket behöver stärkas. En utredning kommer att tillsättas för att föreslå förändringar som medför att samhällsintroduktion och samhällsorientering görs obligatorisk och att vissa offentliga ersättningar villkoras med deltagande. Ökad tonvikt läggs vid jämställdhet, kvinnors rättigheter, religionsfrihet och samhällets övriga grundvärderingar. Sfi-undervisningen ska ses över i syfte att förstärkas, bl.a. genom att sfi-undervisning med yrkesutbildning ska erbjudas nyanlända i alla kommuner.

Regeringen kommer att tillsätta en utredning med uppdrag att föreslå en modell för successiv kvalificering till svenska välfärdsförmåner, t.ex. genom arbete. Möjligheten att ta bort rätten till ekonomiskt bistånd för den som vistas olovligen i landet ska utredas, liksom möjligheten att ställa högre aktivitetskrav för försörjningsstöd eller etableringsersättning. Utredningen ska även ges i uppdrag att analysera och överväga i vilken mån det är förenligt med EU-rätten att, utöver de utgångspunkter för kvalificering in i välfärden som redan angetts, låta kvalificering till välfärdsförmåner ske på grundval av medborgarskap i Sverige eller i en annan EES-stat, i stället för på grundval av bosättning.

Bättre kontroll över statens utgifter

Förbättrad folkbokföring genom folkräkning

För att få bättre kontroll över vilka som befinner sig i Sverige olovligt och för att bekämpa välfärdsbrottsligheten och den organiserade kriminaliteten är det viktigt att staten stärker kontrollen över folkbokföringen. Fusk med folkbokföringsuppgifter är ofta ett led i den organiserade brottsligheten. Felaktiga folkbokföringsuppgifter används av kriminella för att bl.a. tillskansa sig välfärdsförmåner och bidrag. En starkt folkbokföring ger staten bättre förutsättningar att bekämpa brott, hindra framväxten av utanförskap och bygga upp viktig kunskap i arbetet med att motverka problem som exempelvis trångboddhet. Regeringen avsätter därför medel för att förbättra folkbokföringen genom en folkräkning. Skatteverkets riktade kontroller i områden där risken för felaktig folkbokföring bedöms vara stor är en viktig del av satsningen.

Statens resurser ska användas effektivt

Regeringens åtgärder utgår från att staten tydligare och bättre ska prioritera sina kärnverksamheter. Medborgarnas förtroende för att det offentliga klarar sitt huvuduppdrag ska stärkas genom politikens prioriteringar. Regeringen avser att vidta ett antal åtgärder för att minska statens utgifter. För att värna legitimiteten i och förtroendet för välfärdssystemen och andra offentliga stödssystem är det avgörande att utbetalningar enbart sker till personer som är berättigade till stöd. Regeringen prioriterar att stärka myndigheternas arbete med att minska de felaktiga utbetalningarna från offentliga stödssystem och att motverka skattefusk.

1.5 Effekter av regeringens politik

Effekter på arbetsmarknaden

Regeringen beskriver i den här propositionen ett antal kommande åtgärder som kan få positiva långsiktiga effekter för arbetsmarknaden. De bedömningsbara reformer i denna proposition som föreslås och aviseras för att genomföras 2023 bedöms emellertid på lång sikt minska sysselsättningen och antalet arbetade timmar, samtidigt som arbetslösheten ökar. Detta är en följd av att de negativa effekterna för sysselsättningen och arbetslösheten av att bibehålla dagens nivå på arbetslöshetsersättningen bedöms vara större än de samlade positiva effekterna av övriga reformer.

Bibehållandet av nuvarande nivå på arbetslöshetsersättningen som föreslås i denna proposition ger ökad försäkring mot inkomstbortfall vid arbetslöshet och därmed ökad trygghet för individen. En generösare arbetslöshetsförsäkring kan leda till att matchningen på arbetsmarknaden förbättras, eftersom det finns större möjligheter för individen att invänta ett arbete som matchar dess kompetens. Samtidigt kan en högre ersättningsgrad innebära att arbetslösa söker arbete mindre aktivt och accepterar färre jobberbjudanden, vilket kan förlänga tiden i arbetslöshet. Det kan även innebära att företagets kompetensförsörjning försämras. En högre arbetslöshetsersättning kan

även leda till att lönerna stiger snabbare, eftersom löntagarna kan få en bättre förhandlingsposition, vilket kan medföra en högre arbetslöshet på sikt.

Utökade medel till kommuner och regioner, för att förbättra kvaliteten i välfärden, kan bl.a. leda till bättre hälsa och bättre resultat i grund- och gymnasieskolan. Det bedöms på sikt leda till högre sysselsättning och produktivitet samt lägre arbetslöshet.

Förstärkningen av jobbskatteavdraget för äldre leder till att det lönar sig mer att arbeta för äldre. Det bedöms leda till att fler äldre kommer att delta på arbetsmarknaden, vilket på sikt medför en ökad sysselsättning i ekonomin i sin helhet. Det kommande förslaget om en förstärkning av reseavdraget för arbetsresor förväntas bidra till en ökad rörlighet på arbetsmarknaden och således till en något lägre arbetslöshet.

Effekter på inkomstfördelningen

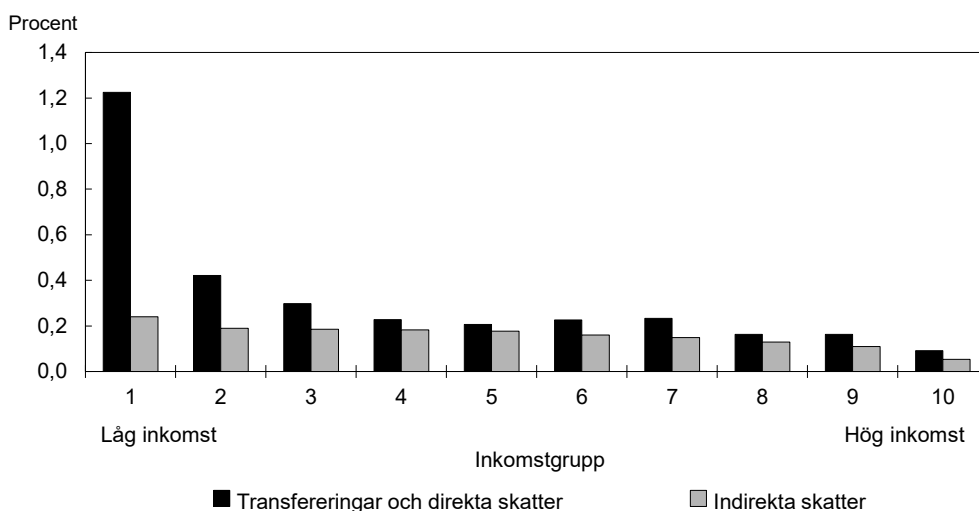
I denna proposition föreslår regeringen en rad åtgärder som påverkar hushållens ekonomiska standard. De av regeringen föreslagna beräkningsbara åtgärderna förväntas höja hushållens ekonomiska standard med drygt 6 miljarder kronor eller i genomsnitt 0,2 procent. Av detta belopp står förslaget om bibehållandet av dagens nivå på arbetslöshetsersättningen för drygt hälften. Dessutom föreslås förändringar av indirekta skatter. De påverkar inte hushållens disponibla inkomster, men medför att hushållens konsumtionsmöjligheter ökar med knappt 4 miljarder kronor. I diagram 1.1 redovisas åtgärdernas effekter på hushållens ekonomi som andel av ekonomisk standard i olika delar av inkomstfördelningen.

De beräkningsbara reformer i denna proposition som bedöms ha en direkt inverkan på individernas ekonomiska standard är de föreslagna och aviserade förändringarna i reseavdraget, jobbskatteavdraget för äldre, bibehållandet av dagens nivå på arbetslöshetsersättningen samt det förlängda tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer med bostadsbidrag. Därutöver kommer regeringen att föreslå tillfälligt sänkt energiskatt på bensin och diesel vilket påverkar hushållens konsumtionsmöjligheter.

Reformerna har olika fördelningsprofil, men sammantaget har de förslag som påverkar ekonomisk standard en tydligt utjämnande fördelningsprofil. Den ekonomiska standarden ökar procentuellt sett mest i den nedre delen av fördelningen, och allra mest för den tiondel av befolkningen som har lägst ekonomisk standard (se diagram 1.1). De främsta orsakerna till detta är bibehållandet av dagens nivå på arbetslöshetsersättningen och det förlängda tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer med bostadsbidrag. Båda reformerna ökar den ekonomiska standarden mest i inkomstgrupp 1.

Som framgår av diagram 1.1 har även den föreslagna sänkningen av energiskatten på bensin och diesel, som är en indirekt skatt, störst betydelse i den nedre delen av inkomstfördelningen.

Diagram 1.1 Effekter på hushållens ekonomi i olika inkomstgrupper till följd av förslag och aviseringar i denna proposition

Anm.: Ekonomisk standard definieras som hushållens sammanlagda inkomster från arbete, kapital och sociala ersättningar minus direkta skatter, justerat för försörjningsbörda. Hela befolkningen har delats in i tio olika inkomstgrupper efter ekonomisk standard. Beräkningarna inkluderar effekter 2023 av beräkningsbara åtgärder i denna proposition.

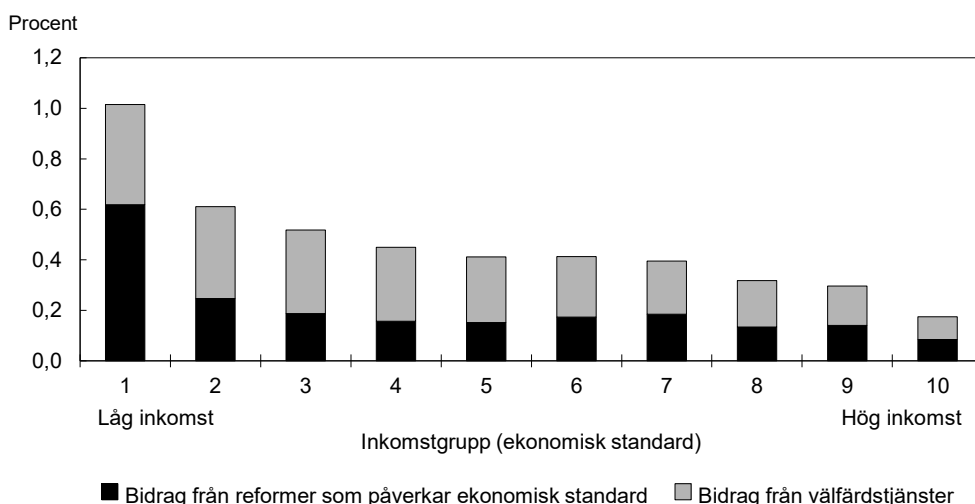
Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Utöver de reformer som påverkar den disponibla inkomsten påverkas individers levnadsvillkor av reformer avseende individuella välfärdstjänster som vård, skola och omsorg. Ett utökat inkomstbegrepp, som inkluderar såväl ekonomisk standard som de resurser som läggs på offentligt finansierade välfärdstjänster, ger en mer fullständig bild av politikens effekter. Samtidigt är den utjämning av livschanser som sker genom välfärdstjänster, inte minst utbildning, svår att mäta och har en vidare betydelse för både individer och samhället i stort än vad som framgår av de ekonomiska beräkningar som görs i denna proposition.

De direkta effekterna av de reformer som påverkar den utökade inkomsten redovisas i diagram 1.2. Åtgärderna som föreslås i denna proposition innebär att resurserna för individuella välfärdstjänster ökar med totalt 11 miljarder kronor. Tillsammans med reformerna som påverkar den disponibla inkomsten bedöms de leda till att den utökade inkomsten ökar med i genomsnitt 0,4 procent. Förslagen om de individuella välfärdstjänsterna bidrar till att den utökade inkomsten ökar i alla inkomstgrupper. I relativa termer ökar den mest i de tre lägsta inkomstgrupperna. Detta beror främst på regeringens förslag om höjda generella statsbidrag till kommuner och regioner samt höjda anslag till utbildning och hälso- och sjukvård.

Sammantaget har de förslag som påverkar utökad inkomst en tydligt utjämnande fördelningsprofil, där den utökade inkomsten ökar mest i den nedre delen av fördelningen och allra mest för den tiondel av befolkningen som har lägst ekonomisk standard (se diagram 1.2).

Diagram 1.2 Effekt på utökad inkomst i olika inkomstgrupper till följd av förslag och aviseringar i denna proposition

Anm.: Hela befolkningen har delats in i tio olika inkomstgrupper efter ekonomisk standard. Beräkningarna inkluderar effekter 2023 av beräkningsbara åtgärder i denna proposition. Effekterna beräknas i förhållande till gällande regler (för disponibel inkomst) och senast beslutade anslagsnivå (för välfärdstjänster).

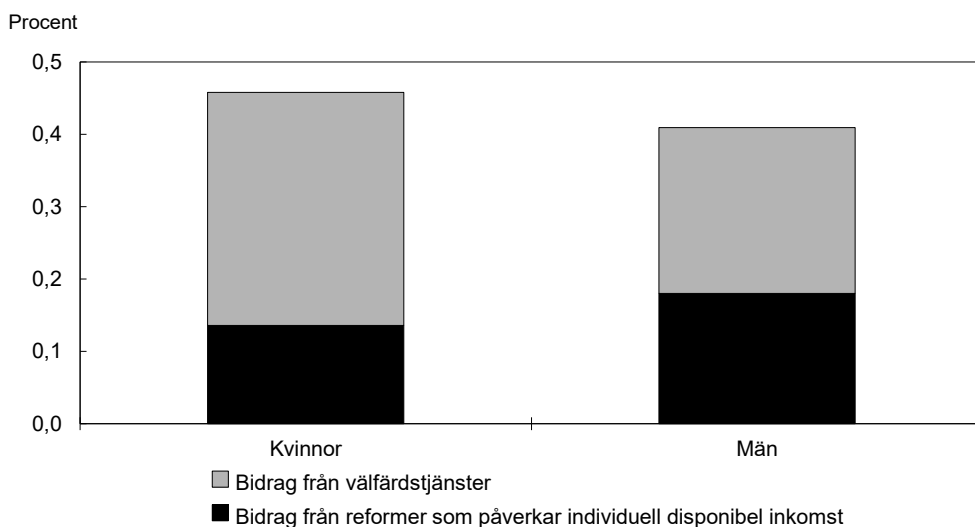
Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Effekter på ekonomisk jämställdhet

Sammantaget väntas de förslag och aviseringar som presenteras i denna proposition medföra att den individuella utökade inkomsten, dvs. det sammanlagda bidraget från välfärdstjänster och individuell disponibel inkomst, ökar mer för kvinnor än för män.

Satsningarna avseende välfärdstjänster bedöms tillföra ekonomiska resurser till kvinnor i högre utsträckning än män. Effekten av satsningarna på välfärdstjänster, uttryckt som andel av den utökade inkomsten (dvs. summan av disponibel inkomst och värdet av välfärdstjänster), uppgår till nära 0,5 procent för kvinnor och 0,4 procent för män (se diagram 1.3). Detta beror främst på regeringens förslag om höjda generella statsbidrag till kommuner och regioner samt höjda anslag till utbildning och hälso- och sjukvård.

Diagram 1.3 Effekt på individuell utökad inkomst för kvinnor och män till följd av förslag och aviseringar i denna proposition

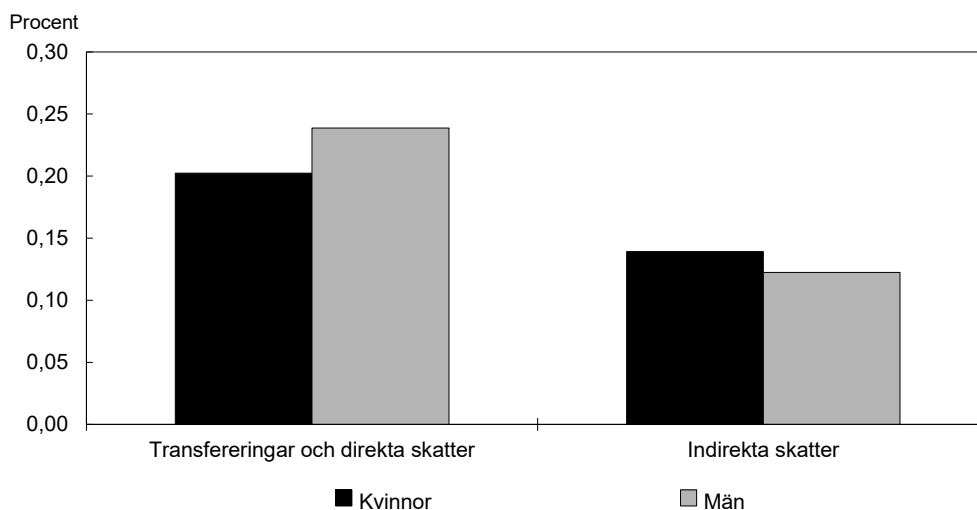

Anm.: Beräkningarna inkluderar effekter 2023 av beräkningsbara åtgärder i denna proposition. Effekterna beräknas i förhållande till gällande regler (för disponibel inkomst) och senast beslutade anslagsnivå (för välfärdstjänster).

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

De föreslagna och aviserade reformerna i den här propositionen bedöms sammantaget öka mäns individuella disponibla inkomst något mer än kvinnors. Det är främst förändringarna i reseavdraget och bibehållandet av dagens nivå på arbetslöshetsersättningen som bidrar till detta resultat. Förslaget om en förlängning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer med bostadsbidrag bedöms dock öka kvinnors disponibla inkomst mer än mäns. Det kommande förslaget om sänkt skatt på bensin och diesel bedöms ha större ekonomisk betydelse för kvinnor än för män (se diagram 1.4).

Diagram 1.4 Effekt på individuell inkomst för kvinnor och män till följd av förslag och aviseringar i denna proposition

Anm.: Beräkningarna inkluderar effekter 2023 av beräkningsbara åtgärder i denna proposition.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Effekter på klimatet

Regeringens klimatpolitiska arbete ska utgå från riksdagens klimatmål. Sverige ska senast 2045 ha nettonollutsläpp. Bortom 2045 ska utsläppen vara nettonegativa.

Regeringen föreslår vissa åtgärder som på kort sikt kommer att ha en negativ effekt på klimatet, men som bedöms vara nödvändiga i den situation som Sverige befinner sig i. Det är framför allt den aviserade sänkningen av reduktionsplikten under mandatperioden till EU:s lägstanivå som bedöms öka utsläppen. Regeringen har dock gjort avvägningen att detta är nödvändigt för att säkerställa att de höga bränslepriserna inte urholkar hushållens ekonomi och för att bibehålla förtroendet för klimatpolitiken i stort. Avskaffad klimatbonus och tillfälligt sänkt energiskatt på bensin och diesel bedöms också öka utsläppen.

Det finns även en rad åtgärder som bedöms bidra till en positiv klimatpåverkan, framför allt på längre sikt. Utbyggd laddinfrastruktur bedöms vara en viktig förutsättning för elektrifieringen av transportsektorn. Leveranssäkerheten och kapaciteten i kraftsystemet stärks. Här är regeringens satsning på att skapa bättre förutsättningar för investeringar i ny kärnkraft viktig eftersom den bidrar till produktion av fossilfri el. Den andra viktiga förutsättningen för att klimatomställningen ska gå att genomföra är att tillståndprocesserna blir mer effektiva. Regeringen avser göra en översyn av miljöbalken för att säkerställa detta.

Vidare föreslår regeringen en förstärkning av Industriklivet för att öka industrins förutsättningar för klimatomställning. Industriklivet uppskattas ha stor potential att reducera utsläpp på längre sikt. De projekt som fått finansiering via Industriklivet t.o.m. den 31 december 2021 beräknas kunna bidra till att minska utsläpp av

växthusgaser med 9 miljoner ton per år, vilket motsvarar 19 procent av Sveriges totala utsläpp, samt bidra till 6 miljoner ton i negativa utsläpp per år.

För att nå målet om nettonollutsläpp senast 2045, och för att bidra till negativa nettoutsläpp därefter, krävs kompletterande åtgärder. Som kompletterande åtgärder räknas t.ex. bio-CCS, vilket innebär avskiljning och lagring av koldioxid från förbränning av biobränslen, och åtgärder för utsläppsminskningar utanför Sveriges gränser. Regeringens förslag möjliggör storskalig koldioxidinfångning genom bio-CCS. Tekniken har stor potential att åstadkomma betydande negativa utsläpp. Också satsningen på att återställa våtmarker bedöms minska Sveriges nettoutsläpp. Därutöver bedöms satsningen på internationella klimatinvesteringar minska de globala utsläppen.

En bredare redovisning av de bedömda effekterna på utsläppen av vissa reformer i denna proposition finns i bilagan Klimatredovisning till utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.